

ПРИЈЕМАНО:	16.10.2008
ДОСТАВЉЕНО:	
	678/13

РЕЦЕНЗИЈА
КЊИГЕ „КРИМИНАЛИСТИЧКА АНАЛИТИКА“
АУТОРА ДР ДРАГАНА МАНОЈЛОВИЋА

Унапређење аналитичке функције делимично редефинисаног система националне безбедности Републике Србије услов је за што адекватнији одговор на све деструктивније безбедносне изазове и претње. То свакако захтева превазилажење неких традиционалних облика криминалистичко-оперативног рада који су засновани на „квантитативној аналитици“ која проучава догађаје из прошлости. Савременим криминалистичким структурама потребан је „квалитет који указује на развој будућих догађаја“.

Данас нико озбиљан не спори значај аналитичке функције у супротстављању криминалу, односно њен значај као једне од потфункција јавне и националне безбедности. Књига „Криминалистичка аналитика“ аутора др Драгана Манојловића с правом се може назвати пионирским радом из области теорије аналитичке функције у криминалистици.

Проучавање проблема криминалистичке аналитике у домаћој теорији тек добија на значају, посебно након формирања нове наставно-научне области у оквиру које ће се ова материја изучавати у сфери високог школства, односно на струковним, академским, специјалистичким и мастер студијама образовног и радног профила будућих припадника националног система безбедности. Изгледа да је намера аутора, који је књигу конципирао у форми уџбеника, ишла управо у овом правцу.

Рукопис «Криминалистичка аналитика» др Драгана Манојловића, написан је на 319 страна, садржи 177 наслова цитиране домаће и иностране литературе, 59 интернет адреса, 277 фуснота, 31 слику, 2 табеле и 1 графикон.

У уводном делу аутор даје уводна знања о појму криминала и његов утицај на криминалистичко-аналитички аспект истраживања криминала. Такође обрађује утицај типологије криминалних појава на криминалистичку аналитику и криминалистичко-аналитичко истраживање.

У делу који се односи на криминалистичку аналитику као наставну научну дисциплину и грану криминалистике, аутор нас упућује у криминалистичку литературу у свету и међузависност појава у криминалном миљеу и развој криминалистичке аналитике у вези са тим.

У уводу у предмет криминалистичке аналитике, аутор наводи да су појаве у криминалном миљеу толико разноврсне да оно што им је заједничко, за сада остаје скривено за погледе полиције. Шта више, криминални миље и криминална појава су толико међусобно повезане да садашње криминалистичке дисциплине без криминалистичке аналитике не могу да их препознају.

Функција криминалистичке аналитике је у омогућавању ширег и свестранијег препознавања криминала, као и путева и средстава сазнавања криминалних појава како са научног, тако са теоријско-стручног и практичног аспекта. Већина аутора у криминалистичкој теорији сагласна је у једном, да је функција криминалистичке аналитике у свету веома значајна и незаобилазна у свим сферама: полицији, тужилаштву, суду, банкама, војсци, владиним и

невладиним организацијама, компанијама, путем предвиђања будућих криминалних активности, развоја њихових трендова, правовременог идентификовања узрока и серија кривичних дела, изналажење профила угрожености лица, средстава, структура или уопште ентитета, усмеравање криминалистичке контроле, усмеравање криминалистичко-обавештајног рада, теренског и проблемског, учествовање у изради програма превенције, изналажење података који омогућавају оптимално коришћење ресурса, омогућавање ефикасне анализе физика, претње и изазов, омогућавање уочавања рањивости мете.

Аспекти криминалистичке аналитике - аутор наводи значај научно-образовног аспекта криминалистичке аналитике у с вету за об разовање кадрова из области безбедности права и др. Такође наводи да ће компетентност криминалистике у великој мери у будућности бити условљена развојем нових дисциплина под њеним окриљем, а једна од њих је свакако криминалистичка аналитика. Полазећи од сталних и крупним промена у криминалном миљеу и криминалним делатностима, аутор истиче неопходност промена у систему научног фонда у образовању, те увођење нове дисциплине у оквиру криминалистике, која се у свету примењује последњих сто година. Научни образовни аспект криминалистичке аналитике као једне од дисциплина криминалистике, подразумевао би следеће: свеобухватно и целовито на науци засновано разумевање криминалних појава у криминалном миљеу, оспособљавање за методички приступ посматрања криминалних појава.

Начела криминалистичке аналитике - у уводном делу аутор даје знања о настанку и развоју начела криминалистичке аналитике, посматрано из историјског аспекта, од њеног настанка с краја 18 века до данас. Он наводи начела као што су: начела поштовања људских права, начело владавине закона, заштите података, начело јавности, начело методичности, начело темељитости, начело објективности, начело координације и сарадње, начело непосредности, начело чувања службене тајне.

Основна питања криминалистичке аналитике - аутор обрађује кроз следећа питања: шта - као предметно идентификациони аспект шта се жели а усмерено је ка дефинисању криминалистичко аналитичког задатка у предметном смислу, где – аспект смера процеса – где тражити, као неопходност у низу логичког кретања криминалистичко-аналитичког процеса, одакле прикупити податке, односно где се налази база, како приступити бази и изградити аналитичко дело. Када – аспект модела времена – када истраживати, у криминалистичкој аналитици се сматра да овако постављено питање садржи најмање два елемента а) када истраживати из аспекта превентивног и када истраживати из аспекта репресивног а може бити усмерено и ка времену као аспекту у вези са криминалном делатношћу. Како – као аспект модела процеса истраживања – како истраживати се односи на методу или методе које ће криминалистички аналитичар применити у процесу прикупљања, обраде или израде криминалистичко-аналитичког дела. Зашто – аспект мотива и узрока зашто истраживати. Аутор сматра да се поставком овог неизбежног питања дефинише мотив којим се заснива криминалистичко-аналитичко истраживање. Ко - је субјективно статусни аспект ко ће вршити истраживање а ко ће преузети дело. Аутор сматра да је ово једно од централног питања које се поставља, а чиме се прецизно дефиништу одговори на претходна питања која су изложена. Аутор

такође наводи да сва питања која су изложена у овом раду се могу класификовати на објективна и субјективна.

Увод у дефинисање појма, историјски развој, делатност криминалистичке аналитике и криминалистичког аналитичара - аутор наводи да савремени модели криминалистичко аналитичког истраживања у свету су усмерени ка стварању услова за организовано, планско, стално и активно супростављање криминалним делатностима пре наступања последица. Ово је супротно од садашњег пасивног «чекања» да дође до извршења кривичног дела кроз материјализацију последица, што омогућава развој криминалне делатности, захтева ангажовање значајнијих средстава, материјалних и људских, гради погодне тле за развој криминалних организација, утиче негативно на безбедност заједнице, како на унутрашњем, тако и на међународном плану. Са друге стране, криминалистичка аналитика омогућава време које је неопходно државним органима да на ненаметљив начин прикупе довољно доказа за вођење криминалистичких истрага и процесуирања. Аутор такође наводи да криминалистичка аналитика своје упориште црпи из 1905. године, када је од стране полицијских службеника њујоршке полиције први пут примењена приликом криминалистичких истрага мафијашке организације «Црна рука». Он такође наводи да је кроз свој историјски развој криминалистичка аналитика утемељена у неколико група, како што су: аналитика активности, обавештајна аналитика, истражна аналитика, аналитика делатности, ризика, претњи и оперативна аналитика, дајући за сваку од њих теоријско утемељење.

ПРВО ПОГЛАВЉЕ

Ово поглавље носи наслов *Криминалистичко-аналитички језик, комуникација и мишљење*. Разматрајући функцију и предмет криминалистичке аналитике као посебне гране у криминалистици, аутор указује на нужност стицања основних знања о језику, мишљењу и комуникацији, која је користи у криминалистичкој аналитици. Он наводи да промене које се свакодневно као процес догађају у криминалном миљеу, доводи до истих таквих промена у тзв. Језику криминалаца, у њиховој комуникацији: настају нове речи, настају нови симболи, један број дотадашњих речи и симбола у криминалном миљеу или остају у мањем обиму, или се губе, односно, на њихово место долазе други, што с ве наведено сведочи о томе колико је језик као средство споразумевања криминалаца утицао или утиче на промене у примени језичких термина у криминалистичкој аналитици. Он такође указује на нужност именовања појава у криминалном миљеу као делатност без које није могуће разумети појаве применом аналитичких метода, а нарочито не у криминалистичко аналитичкој бази.

Развој модела криминалистичке аналитике. У уводу овог поглавља, аутор наводи да животни циклус криминалистичко- аналитичког процеса почиње од тренутка када започне истраживање а завршава се када криминалистичко-аналитичко дело као производ процеса почне да се користи. Разматрајући водеће развоја криминалистичке аналитике, аутор обрађује модел оловке и криминалистичког дневника као један од најстаријих модела у криминалистичко-аналитичкој теорији, који се примењивао половином 19 века. Модел ручних

криминалистичких фасцикли ступио је на криминалистичку позорницу пошто је криминалистичка пракса уочила значај криминалне историје и криминалне традиције у историји сваког криминалног догађаја и криминалне делатности, најпре појединца а затим и групе, с једне стране, и могућности које су пружали прикупљени подаци уколико су били на једном месту похрањени, са друге стране. Аутор указује да се овај модел у почетку најпре развијао на локалном нивоу, а затим на регионалном и стратешком. Овакав криминалистички приступ кроз аналитичко истраживање криминала довео је револуционарне промене управо у контроли криминалног миљеа, јер је понудио не само сазнања после извршеног кривичног дела, већ податке који су претходно прикупљени и у бази похрањени. Аутор наводи да овај модел има 5 фаза: фаза прикупљања, фаза класификације, фаза посматрања, фаза анализе и фаза изградње. Он такође теоријски утемељује модел ручних криминалистичких база, што је виши ниво интегрисаног система криминалистичко аналитичког прикупљања и обраде података из криминалног миљеа.

ДРУГО ПОГЛАВЉЕ

Криминалистички податак, информација, аналитички податак, информација - У овом поглављу, аутор обрађује поступак кроз више фаза, како од сировог криминалистичко-обавештајног податка настаје криминалистичко-аналитичка информација кроз криминалистичко-аналитичку тријажу, аналитичку обраду података, претварања информације у аналитички податак а затим кроз криминалистичко-аналитички процес, настајање криминалистичко-аналитичке информације. Он указује на разлику са криминалистичко-аналитичког аспекта између податка и криминалистичке информације. Док је податак формализовани приказ сазнања из криминогеног миљеа погодан за интерпретацију и обраду, дотле је криминалистичка информација значење које се додаје криминалистичких подацима после криминалистичко-аналитичке обраде.

Криминалистичко-аналитичко документовање - Аутор наводи да са аспекта криминалистичке аналитике, под документовањем подразумевају сви инструменти који су саставни део криминалистичко-аналитичке базе података. Дајући сазнања о фазама документовања, аутор наводи документовање пре извршења кривичног дела, документовање после извршења кривичног дела и документа непосредно за време извршења кривичног дела.

Планирање криминалистичко-аналитичке операције - Суштина криминалистичко-аналитичког планирања јесте сазнавање и утврђивање пута развоја процеса криминалистичко-аналитичког истраживања. Његова подела је могућа на проблемско аналитичко планирање, оперативно, тактичко, стратегијско, интерно, екстерно, на националном нивоу, на регионалном, локалном, на међународном нивоу. Аутор обрађује примену криминалистичко-аналитичког планирања на трансконтиненталном, континенталном и билетералном нивоу.

ТРЕЋЕ ПОГЛАВЉЕ

Активности, функције и исходишта криминалистичке аналитике - Аутор, обзиром да у теоријским и стручним расправама један број аутора без утемељења, криминалистичку аналитику и оперативну делатност поистовећује, је из научног, теоријског и практичног аспекта указао на штетност оваквог приступа, дајући теоријска утемељења из иностране литературе, појашњавајући да је термин оперативна аналитика ужи појам од криминалистичке аналитике, јер криминалистичка аналитика кроз обавештајну анализу и примену других метода може да иде даље него што оперативна аналитика може да види. Док оперативна представља реакцију на непосредну акцију – криминални акт (улога глумца фиг.), криминалистичка аналитика се фокусира на укупност криминала (лик и улогу глумца фиг.). Аутор такође даје основна знања о стратешким, тактичким и проблемским исходиштима криминалистичке аналитике, као што су стратешка и тактичка процена, профил мете, профил проблема и др.

ЧЕТВРТО ПОГЛАВЉЕ

Увод у криминалистичко-аналитичку делатност - Аутор дефинише фазе криминалистичко-аналитичке делатности кроз посматрање појава из окружења, прикупљање података учествовања људског ресурса, прикупљање података без учествовања људског ресурса и филтрација техничког ресурса, коришћење информатора и криминалистичко-обавештајних извора. Он дефинише појам криминалистичко-аналитичке делатности, даје основна знања о томе који су елементи који граде криминалистичко-аналитичку делатност, детаљно теоријски утемељује фазе прикупљања, описивања, класификације, дефинисања, објашњења, провере, предвиђања. Аутор врши поделу криминалистичко-аналитичких истраживања према критеријуму улоге, критеријуму циља, критеријуму обухвата, општости, критеријуму времена. Такође, обрађује однос криминалистичко-аналитичког истраживања и излагања, дефинише када криминалистичко-аналитичко истраживање започиње, даје структуру криминалистичко-аналитичког истраживања.

ПЕТО ПОГЛАВЉЕ

Криминалистичко аналитичке методе - Најпре се указује на историјски аспект развоја криминалистичко аналитичких метода у 20. веку у САД, Канади, Аустралији, Европи. Путем дијаграма и теоријског објашњења аутор нас уводи у криминалистичко аналитички процес, од наручиоца криминалистичко аналитичког дела, преко постављања аналитичког проблема, задатка, анализе, коришћења екстерних база, прикупљање података, примене метода, аналитичког сазнања, до базе криминалистичко-аналитичких обogaћених сазнања и изградње криминалистичко-аналитичког дела и њене предаје. Аутор посебно обрађује криминалистичко-аналитичке методе мрежне анализе, анализе телефонског

регистра, анализе тока догађаја, анализе тока активности, анализе протока роба, визуелне анализе, финансијске анализе, мрежне анализе, анализе претње, анализе ризика, анализе рањивости, анализе образаца злочина, анализе временске серије, анализе веза, анализе тржишта, анализе криминалних асоцијација, анализе имовине, анализе извора средстава, анализе културолошког статуса, анализе претходне процене и анализе предвиђања.

ШЕСТО ПОГЛАВЉЕ

Процес изградње криминалистичко-аналитичког дела - Аутор заступа становиште да се под криминалистичко-аналитичких процесом подразумева ток настајања једног аналитичког дела. Он каже да тај ток може бити различит у свим аналитичким делатностима али и код учесника у једној истој криминалистичко-аналитичкој делатности. Аутор указује да је погрешно мислити да криминалистичко-аналитичка дела настају одмах по уочавању криминалне појаве, она се можда тако манифестује у последњем у тренутку писања. Он наводи етапе криминалистичко-аналитичког дела. У првој етапи криминалистички аналитичар посматра прикупљене податке из криминогеном миљеа, у другој етапи он размишља о свему виђеном и уоченом, опажаном и за бележеном, долази до општих идеја закључака и судова о предмету истраживања. У трећој фази, упочетку се јавља нејасно, а затим све јасније захтев да све оно што је уочио, опазио и одабрао материјализује. У четвртој етапи аналитичар оформљује своју аналитичку идеју у форми криминалистичко-аналитичког дела, која аутор разврстава у следеће категорије: криминалистичко-аналитички дневник, извештај, биографија, акт, предмет, досије, евиденција, каталог, збирка, база, документ, билтен, извештај, табела, упозорење, сажетак, профил, процена, препорука, телефонски запис и др. Он указује на нужност сачињавања плана при изради криминалистичко-аналитичког дела, као и његов значај и утицај на криминалистичко-аналитички процес.

СЕДМО ПОГЛАВЉЕ

Криминалистичко-аналитичко компјутерско претраживање података. - Аутор најпре обрађује историјски развој компјутерског претраживања података, почев од средине 20. века у земљама западне Европе, дајући моделе и методе претраживања, од негативних растер претрага до позитивних растер претрага и примене савремених софвера. Он такође указује на интерне и екстерне мотиве за угрожавање прикупљених података у аналитичкој бази, као и нужност криптозаштите и криптоанализе и безбедностне идентификације учесника у криминалистичко-аналитичком процесу. Аутор даје правила која се односе на учеснике у криминалистичко-аналитичком процесу, степен поверљивости, као и начин пријема, односно предаје криминалистичко-аналитичких производа. Он такође обрађује положај криминалистичке аналитике у структури међународних

организација као што су Интерпол, Европол, ФАТФ, ЕГМОНТ ГРУП, УНДЦП, ГПМЛ.

§

Планирање и програмирање криминалистичке функције захтевају правремене, објективне и тачне обавештајне информације и податке које је, у измењеном контексту националне и међународне безбедности, могуће добити управо адекватним аналитичким процесом. С обзиром на то да у Републици Србији још увек није завршена „транзиција обавештајних и криминалистичко-аналитичких нормативних, организационих и кадровских капацитета“, научна знања која су представљена у овом тексту свакако би могла да буду неки од репера при њиховом конституисању. Ове тезе свакако потврђују теоријски и практични значај ове књиге.

Ова монографска публикација на систематичан, одмерен и приступачан начин уводи читаоца у сложену материју криминалистичке аналитике. Томе свакако доприноси и стил којим је написана, а који се одликује јасном и језгровитом реченицом која се одмах усредсређује на предмет разматрања. Иако има интенцију да служи у сврху едукације, пре свега, студената криминалистичких студија, ова монографија може имати много ширу примену као корисно штиво читаоцима којима је криминалистичка теорија и пракса професионална сфера интересовања. Реткост су издања која на овако свеобухватан начин третирају једну мултидисциплинарну материју.

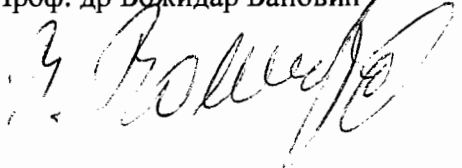
У методолошком погледу монографија задовољава научне критеријуме, а коришћена литература је обимна, актуелна, надасве адекватна тематици и коректно цитирана.

Објављивањем ове књиге попунила би се очигледна празнина у теоријама криминалистичких, правних, безбедносних и полицијских наука. Сви теоријски и стручни радови о криминалистичко-аналитичкој делатности значајни су за иновирање криминалистичке теорије и праксе, и заслужују пажњу опште, научне и стручне јавности. То ову књигу, свакако, препоручује за публикавање

На основу свега изложеног, задовољство ми је да предложим књигу др Драгана Манојловића „Криминалистичка аналитика“ за објављивање.

У Београду 08.10.2008.

Рецензент:

Проф. др Божидар Бановић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

ПРИЈЕМАНО	16. 10. 2008
Достављено	10. 10. 2008
	678/12

Recenzija

Monografije "Kriminalistička analitika"

autora dr Dragana Manojlovića

Monografija "Kriminalistička analitika" autora dr Dragana Manojlovića predstavlja rezultat novog pristupa u prezentaciji važnosti kriminalističke analitike u borbi protiv kriminala. Novi pristup prvenstveno znači propagiranje ideje da je funkcija savremene kriminalističke analitike usmerena na aktivnu prevenciju kriminaliteta koja ne čeka izvršenje krivičnog dela da bi država reagovala. Istorijski pomatrano, kriminalistička analitika je prema nalazima autora, vezana za kriminalističke istrage mafijaškog kriminala u Americi početkom dvadesetog veka I prolazi razvojne etape analitičkih aktivnosti, obaveštajne analitike, analitike delatosti, rizika, pretnji do prerastanja u operativnu analitiku.

Novi pristup se ogleda I u nastojanju autora da predstavi kriminalističku analitiku kao deo nastavnog procesa I moguće naučne discipline.

Monografija u formi rukopisa napisana je u obimu od 319 strana, sa adekvatnim pratećim instrumentarijem (fusnote, internet fusnote, tabele, grafikoni). U radu je zastupljen I adekvatan segment pozivanja na stranu I domaću literature, posebno imajući u vidu izabrani, I samim tim selektivni

ugao posmatranja uloge kriminalističke analitike. Rad je podeljen u sedam tematskih područja.

Posebno je važno istaći da u uvodnim razmatranjima, koja uvek predstavljaju hipotetički osnov i okvir istraživanja i prezentacije problema, autor pokušava da sistematizuje, u literaturi ponuđene klasifikacije tipologije kriminalne fenomenologije. Možda je bilo moguće, pored prezentacije klasifikacija učiniti i pokušaj poređenja i vrste sintetičkog iskaza o minimumu sadržinskog supstrata ovog važnog, polaznog, ali i suštinskog opredeljenja u samoj obradi teme.

U prvom poglavlju se obrađuje tema kriminalističko- analitičkog jezika, komunikacija i mišljenja. Utvrđujući vezu između jezika i komunikacije između kriminalaca kao promenljive kategorije i njenog neposrednog uticaja na kriminalističku analitiku u smislu saznanja i prilagođavanja, autor ukazuje na važnost kriminalističke analitike u oblasti komunikacije shvaćene kao savremeno prepoznavanje simboličkog značaja "jezika kriminala".

U delu ovog poglavlja autor se bavi razvojem modela kriminalističke analitike.

U drugom poglavlju autor posvećuje posebnu pažnju odnosu kriminalističkog i analitičkog podatka i informacija, kriminalističko-analitičkom dokumentovanju i planiranju kriminalističko-analitičkih operacija.

Treće poglavlje je posvećeno obrazlaganju razlika između kriminalističke analitike i operativne delatnosti, zalažući se za promociju stava da je prva širi pojam, koji je fokusiran na pravilnosti okvira ukupnog

kriminala a ne pojedinačne i isprovocirane neposredne kriminalističke akcije.

U uvodu u kriminalističko-analitičku delatnost (četvrto poglavlje) autor definiše faze ove delatnosti, izdvajajući kao posebne: posmatranje, prikupljanje podataka, tehničke resurse, korišćenje informatora i obaveštajnih izvora.

Metodama se autor bavi u petom poglavlju, a posebno obrađuje metode mrežne analize, vizuelne, finansijske, analize rizika, ranjivosti, obrazaca zločina, kriminalnih asocijacija, kulturnog obrasca itd. što je značajan prilog izučavanju osnovne teme.

Procesu izgradnje kriminalističko-analitičkog dela je posvećeno šesto poglavlje. Objasnjavajući sam proces autor identifikuje faze koje prethode onom što naziva delom. I konačno u sedmom poglavlju se raspravlja o kompjuterskom pretraživanju podataka u svrhu kriminalističke analize. Ukazuje na pravila koja su nužna u ovoj aktivnosti, posebno u objašnjenjima stepena poverljivosti u samom procesu.

Na kraju se razmatra odnos kriminalističke analitike i međunarodnih specijalizovanih organizacija, što je izuzetno značajno za objašnjenje funkcionisanja međunarodne borbe protiv transnacionalnog organizovanog kriminala.

Ova monografija na sistematičan i metodološki korektan način obrađuje materiju kriminalističke analitike. Kako je ovo složena i aktuelna materija, posebna vrlina je postupno upoznavanje čitaoca sa predmetom razmatranja, te može služiti u edukativne svrhe.

Na osnovu svega izloženog u prethodnom prikazu, smatram da rad dr Dragana Manojlovića "Kriminalistička analitika" mogu preporučiti za objavljivanje.

Beograd, 14.10.2008.

Recenzent

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and a long horizontal stroke at the end, positioned above the printed name.

Prof. dr Ivana Simović-Hiber